

Date: 29th April-2025

**IMKONIYATI CHEKLANGAN SHAXSLARNI KASB-HUNAR EGALLASHI VA
ULARNI ISH BILAN BAND QILISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI**

Sultanova Aziza Akmalovna

Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar uchun
ixtisoslashgan maxsus texnikum, Ishlab chiqarish ta'limi ustasi

Annotatsiya: Ba'zi odamlar bor, ular boshqa odamlar kabi ishlay olishlari uchun maxsus yordamga muhtoj. Ular o'z qobiliyatlari namoyon qilishlari uchun juda ko'p e'tibor talab qiladi. Ularning jamiyatda o'z o'rnini topishi, ya'ni barcha bilan birga yashashi uchun, jamiyatdagi boshqa odamlar va qoidalar juda muhim. Biz bu masalani maqolamizda batafsil muhokama qildik.

Kalit so'zlar: Nogironligi bo'lgan shaxslar, nogironlar mehnati, mehnat shartnomasi, ish beruvchi, ish o'rnini.

Imkoniyati cheklangan insonlar mehnat qilishlari va o'z malakalaridan foydalanishlari uchun maxsus joylar va ish o'rinlari yaratamiz. Misol uchun, biz yaxshi ko'ra olmaydigan odamlar qo'shilish va o'zlari qila oladigan ish bilan yordam berish huquqiga ega ekanligiga ishonch hosil qilamiz. Xodimlarining soni yigirma kishidan ortiq bo'lgan korxonalar, muassasalar va tashkilotlarda mahalliy davlat hokimiyati organlari nogironlarni ishga joylashtirish uchun xodimlar sonining kamida uch foizi miqdorida ish joylarining eng kam sonini belgilaydi va zaxirada saqlaydi. Nogironlarni ishga joylashtirish uchun ish joylarining eng kam sonini yaratish bo'yicha mahalliy davlat hokimiyati organlarining qarorlarini ijroetmaganligi uchun korxona, muassasa va tashkilotga har bir yaratilmagan ish joyi uchun ana shu korxona, muassasa va tashkilot xodimining o'rtacha yillik ish haqi miqdorida jarima solinadi.

Muhokama va natijalar

Agar kimdir ishi bo'lsa va u nogiron bo'lsa, xo'jayini faqat shu nogironligi tufayli unga adolatsiz munosabatda bo'lolmaydi. Demak, xo'jayin ularni yaxshi ish topishiga to'sqinlik qila olmaydi yoki nogironligi borligi uchun ularni ishdan bo'shata olmaydi. Agar xo'jayin odamning ishini o'zgartirmoqchi bo'lsa, agar odamning sog'lig'i o'z ishini xavfsiz bajarishga qiyinchilik tug'dirsa, ular maxsus tibbiy guruhdan ruxsat olishlari kerak. Ammo agar odam yaxshilansa va yana ishlay olsa, unga eski ishiga yoki shunga o'xshash ishiga qaytishga ruxsat berish kerak. Agar xodim ish beruvchining aybi bilan nogiron bo'lib qolsa hamda o'zgalarning parvarishiga va yordamiga muhtoj bo'lsa, unda ish beruvchi nogiron mehnat qobiliyatini yo'qotgan davrda uni tibbiy-mehnat ekspert komissiyalari yoki tibbiy-maslahat komissiyalarining xulosasiga binoan, parvarish qilayotgan shaxsni o'z hisobidan ta'minlashi hamda jabrlangan xodimga yetkazilgan moddiy zarar va ma'naviy ziyonning o'rnini qoplashi shart. Mahalliy hukumat, kompaniyalar, va boshqa tashkilotlar uyda ishlaydigan yoki o'z biznesini yuritayotgan nogironlarga yordam berishadi. Ular bu

Date: 29th April-2025

odamlar uchun yashash joylari, kerakli materyallar olishlari va o'z mahsulotlarini sotishlari uchun yordam ko'rsatishadi.

Nogironligi bo'lgan shaxslar sonining ortishiga asosiy sabab sifatida quyidagi omillar ko'rsatib o'tilgan:

- insonlarni uzoq umr ko'rish yoshi ortganligi;
- surunkali kasalliklar sonining ortib borishi;
- tabiiy ofatlar sonining ortganligi;
- jarohatlar sonining ortganligi;
- aholi o'rtasidagi nochorlik ahvoli;
- ish bilan ta'minlanmaslik (ayniqsa, aqliy va ruhiy nuqsonlari bor nogironligi

bo'lgan shaxslarni ish bilan ta'minlash masalalarining muammoligi).

Ishlari yaxshi ketayotgan ko'plab mamlakatlarda ular nogironlarga yordam berish, ularga pul berish yoki qo'llab-quvvatlashdan ko'ra ko'proq ish bilan ta'minlash ekanligini bilishgan. Nogironlarning aksariyati qandaydir ish bilan shug'ullanishi mumkin, ammo ularning ozgina qismigina ish bilan ta'minlangan. Shu sababli yurtimizda imkoniyati cheklangan shaxslarni kasb-hunarga o'rgatish va o'zini o'zi band qilishi va hayotda o'z o'rnini topish uchun imkoniyatlar yaratilib harxil texnikum va markazlar tashkil etlgan. Shu qatorda bizning maxsus texnikumda ham imkoniyati cheklangan o'quvchilar tahsil olishadi. Har xil turdagi hunarlarni egallab hayotda o'z o'rnini egallab kelmoqda. Bulardan tikuvchilik, to'quvchilik, kompyuter savodxonligi, poyabzal tikish, maishiy texnika va radiotexnika jihozlarini ta'mirlash kabi kasb va hunarlarni puxta egallab kelishmoqda va hayotga qiziqishlari ortib o'z o'rnilarini egallab kelishmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabrdagi O'RQ-637-sonli Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2020 yil 13 oktyabrdagi PQ-4860-sonli qarori.
3. Xamidova M.U. Maxsus pedagogika. – T.: Fan va texnologiya, 2018.
4. Nurmuxamedova L.Sh. Oilada nogiron farzandni tarbiyalashning pedagogik xususiyatlari: Ped. fanl. nomz. ... dis. Avtoref. – T., 2005. – 26 b.
5. http://www.newjournal.org/Volume-13_Issue-1_September_2022
6. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
7. <http://www.ombudsman.uz/oz/news/2021/06/12/nogironligi-bolgan-shaxslargatengimkoniyatlar>
8. <http://www.ombudsman.uz/oz/news/2021/06/12/nogironligi-bolgan-shaxslargatengimkoniyatlar-yaratish-boyicha-ishlar-jadallashtirilishi-lozim-2>
9. <https://www.samdu.uz/uz/news/17499>

